

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jenaro Aizpeurrutia Etxeberria

*Oñati,
Gipuzkoa
(1935-2014)*

Aurkibidea

Biografia

Olabarrietako errementaria, 1935 urtean jaio zen Oñatiko Olabarrieta auzoko Errementarikua baserrian. Aita oñatiarra eta ama aramaioarra. Bere aitajaunarekin ikasi zuen ofizioa, eta fabrikako lanarekin tartekatu zuen zorroztureta eta baserriko lanabesen konponketa.

Zintak

ONA-178

- **Proiektua:** Burdina: errementariak eta perratzailleak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Arana, Iñaki - Oregi, Lide
- **Data:** 1995-01-01
- **Iraupena:** 57 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Transkribatzailea(k):** Arana, Iñaki
- **Emalea:** Arana, Iñaki

Pasarteak

1. Errementari lanean zelan hasi zen

- **Erref:** ONA-178/002
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:01:00. **Bukatu:** 00:02:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzailleak

Laburpena:

Jenaroren aitak Legazpin egiten zuen lan, Patricio Echeverriari. Aitona eta Jenaro jardun zuten errementari moduan. Aitonak kateak, aizkorak, aitzurrak, gurdiak, baserriko zorroztureak... egiten zituen.

Transkripzioa

- Eta gero zuen aittak ez zeban jarraitu?
- Geuk ointxera arte, puntura arte. Aittak Legazpin itten eben lana, Patrixion. Hamen normalian ba neu aittajunakiñ, haik eta neu hasi nitzan hogeta zortzi urtekin edo kalian, fabrikan, aittajuna hil arte, ta geo aittajuna hildda be ba burdixak eta ez gen itten, baiña zorrozturna ta bai, burdiñak zorroztu, ariak zorroztu ta basarri lanak, kataiak konpondu...
- Eta aittajunak ze lan klase eitten zittuan?
- Aittajunak kataiak, aixkorak, atxurak, burdixak... Oin ba gauza hola barririk beste ezer... Geo basarriko zorrozturna. Goldaik eta ez zebe eitten? Ez, ez, horrek goldaik eta zeak fundiduak die horrek, hariak puntak gastautakun puntak ifini ta horreik bai.

2. Aizkorak egiteko prozesua

- **Erref:** ONA-178/003
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:02:05. **Bukatu:** 00:03:38
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Aizkorak zelan egiten zituzten: prozesua, piezak.

Transkripzioa

- Eta aizkorak?
- Hamen inddako aixkoria da hauxe, honek besteik ez dauko pletina bat, buruan zabaleria, doblau ta erdixan sartu burdiñia masizua, hoi pegau ta geo erazten xako puntan galtzairua ta tiratu. Hau da buruan dakon pletinia, erdixan dakon burdiñia ta geo galtzairua, hiru pedazo. Materiala txarra zanian ta eukitten neben pasta bat, holako txokolate tabletian estilokua, baiña txiki-txikixak, hola materiala pegau ezindda ta ibiltten zana harei ipintten notsan, baiña bestela normalian material ona izan ezkeru honek ez dau eukiko ezebe, ez, ez.

3. Aizkorak egiteko prozesua

- **Erref:** ONA-178/004
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:03:38. **Bukatu:** 00:06:22
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Aizkorak zelan egiten diren: prozesua, piezak.

Transkripzioa

- Aixkoriai, pieza horrek bixak pegau ondoren, galtzairua jartzen jakon gaiñian?

- Galtzairua, galtzairuai itten xako, galtzairua pletinia da bigun-biguna, pletinia zabala, hari itteko albo bixak pittin bat tiratu, haxe forma haxe emun, hoi pegaitten zan hola aixkoran, baiña pletinia sartzen xakon burdiñiakin, ta ha geaketen da txato, tiratu ez dau ein bihar harek, geatuko da hola sendo, ta hoi sendo geaketen danian hau sartzen da hor, gaiñian hola doblauta, bixak aparte berotu, eta berotuta ona ataratakuan hamen lenengo... taka-taka-taka jo heldu arte bakarrik, geo moztu, eta geo lenengo golpiak emon biha xako hamen. Tira, normalian, tira in biha xakon norberan aldera, ez deixen soltau atzea hau, haik eta ondo pegau arte. Lenengo aldrebes emon biha xako golpiak, honeik ezpanak pegau deixen, eta behin pegaitten danian ba geo haik eta aixkorian formia emun arte, haik eta luzetu arte. Ta geo ba, karo, haek ez dau urteten zean mouan, ta arreglau ba pedazua kenduta, ta gero azkenian ba desteran, ta geo zorroztu ta itten dozunian, geo tenplia.

4. Altzairuaren sekretuak, teknika

- **Erref:** ONA-178/007
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:10:45. **Bukatu:** 00:12:38
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Pieza bat "urdintzia" zer den azaltzen du. Pieza larregi urdintzen bada, biguna geratzen da. Altzairuaren sekretuak.

Transkripzioa

- Hau tenplaitteko dana ez dok sartu bihar, geo oin itten dau rebenidu. Oin ez dakit ikusiko zun hamen, beitu hortxe fijau e, atzetik berua zela doian, hoi azuldu hoi, hori urdinddu in biha dau, bai, geo oin azuldu da, ikusi dozu e; karo segun ze lan ein biha dan be bai. Guk atxurra eitten, lurrian ein bihar badau, gogortxuau emoten xako, oin urdin hoi gutxitxuau, ta "en cambio" arbelien edo harrixen lana ein bihar bozu, ba apurtu itten die bestela. Hoi urdinddu larrei itten bozu, ba biguna geraketen da, seiñalia berua pasau in dala aurrera, hori urdiña atzian daola sartzen bozu, peligrua xauk apurketeko atxurak-eta lanian.

5. Errementarien lan-tresnak

- **Erref:** ONA-178/009
- **Iraupena:** 0:05:19. **Hasi:** 00:13:34. **Bukatu:** 00:18:53
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

<p>Errementari lanerako beharrezkoak diren tresnak. Beraientzat beharrezkoak zituzten erremintak neurrira egiten zituzten. Lexikoa.</p>

Transkripzioa

- Eta emen zertzuk dauzkazue?

- Sutaixa! Baiña guk sutaixa esate xau en conjunto! Auspua, uran askia, amen eote zan eskoba bat ura botateko, sua lllamia eitten danian eskoba zar batekiñ orra apur bat botateko. Tenazak, batzuk aixkorai eltzequak, onek aixkorianak die, euren neurrikuak biar aixkoriak be; bakoitza bere neurrixen, amen arandela bat aukitten dau onek katian maillian mouan, eskuakiñ eusten eon barik, arandelia sartu ta eusteko. Onek etxian einddakuak die. Junguria, desteria, taladrua, oi tornillu oi, Kataberan eondakua da, bai, Minas de Katabera, Udanatik gora, bai, au andik ekarrittakua da.

6. Baserria eta errementaritza

- **Erref:** ONA-178/015
- **Iraupena:** 0:00:51. **Hasi:** 00:26:28. **Bukatu:** 00:27:19
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Baserriko tresnak: burdinarea, aizkorak; e.a egiten zituzten. Tresna asko egiten zituzten auzoko baserritarrentzako. Sasoi batean auzoan 60-70 baserri inguru zeuden.

Transkripzioa

- Hemengo sutaixan lan gehixen zertan eitten ziñuen?
- Burdixak, emen burdixa, erruberak. Ta aixkorak epoka baten pillia, burdixa ta aixkoria asko; atxurrak neuk ez dot asko ezautu; hola gauza barrixak eta geo itten... Galtzairuak eta ifintten bai hoixe, baiña aixkorak eitten be bai e; atxurrakin ez naz akordaitten. Geo itten zuan hau, honeik, basarriko erremintak, hau dok arahortza ta hau dok burdiñaria, honeik hamen einddakuak dittuk barrixak, hau dok burdiñaria. Txikixauak holakuak itten zittuen amen baiña pillak. Kao, bakizu zenbat basarri auen orduan, Murgizkuak, hor beste barrixokuak, hamen bertan hirurogei basarri edo hiruroeta hamar, Olabartan. Hona etortzen zan jendia neguan... dana jentiakin beteta.

7. Burdinarea nola egin

- **Erref:** ONA-178/017
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:27:51. **Bukatu:** 00:30:41
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Burdinarea zelan egiten zuten azaltzen du.

Transkripzioa

- Burdiñaria zelan eitten ziñuen?
- Hauxe dok samurrena, kuadraua ekarri hamengua, "por ejemplo cuadrado de veinte" hogeikua, tiratu besteik ez, neurrixan moztu ta kitto. Ta tiratzeko? Berotu, hamentxe berotu bihar, honek lan gehixau xakok, honek in bihar xok hau, forma hau, honek egurrian gora ez dau pasau bihar; formatxua emon ta geo hau puntiau, hau zaillaia, lan gehixau, ta hauxe burua pittin bat arreglau ta kitto.
- Eta zulua eitteko, zerekin?
- Puntzoiakin, berotu, plasta! Puntzoia egurrian ipinita zulaketako, hau dok "por ejemplo", hau dao kirtenian sartuta, hamendik sartzen bozu ultzia hor urtengo dau, blangaatu edo rajau ez itteko ifintten notsan arandela bat burdiñiakin, atzian beste bat, ta hamen sartzen notsan hori puntzoioi, ta puntzoia eoten zan ba kirtenakin, eskuakin ibili barik hamen hartu ta zarta! Zulua.

8. Uhala nola egin

- **Erref:** ONA-178/018
- **Iraupena:** 0:04:12. **Hasi:** 00:30:41. **Bukatu:** 00:34:53
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Uhala egiteko eman behar ziren urratsak.

Transkripzioa

- Burdi-erruberak zelan eitten ziñuzten?
- Lenengo biok uhala, geo biok egurra; egurra hamen itten zuan bertan. Arotz gurian jeneralian aitta ibiltten xuan, aittajunak be bai, baiña aittak sasoi hobia xakon orduan. Tabloiak zerran ebai ta eukitten zittuen beatzi-hamar bat urtian pillan sikaketan, sendua izate zuan ta. Hareik bata bestiakin josi, baiña josi zeakin e, honeik burua daukan moduko ultzia bi punta zorrotzak ta tablero bat, hau, hamen zulua baleko sartu hor ta bestia amen sartu ta pegauta hola. Haik lenengo ultziak, holako ultza zarrak, goixan sartuta ta behian sartuta, erdiz erdi, bat erdixan da bestia beste erdixan, biña edo hiruna ultza. Geo, len ibiltten zuan uhala, uhalan alturia bueno horri esate xakon normalian nobentakua.
- Zelan eitten zan uhela?
- Ebai, han batu, lelengo uhala ekarri Patrixionetik eta Bittorixatik eta, "treinta por treinta o veintiocho por veintiocho" kuadraua, neurrixan ebai. Llantiak bixok egurrak baiño pittin bat gutxiau, berotuan nasaittu itten dok eta. Hoi hotzian hor doblau! Hoi hotzian batek albo batea ta bestiak bestea, itten zuan doblau, bastante ondo itten zuan bi lagunekin, bai. Hor zea itten zuan, aprosima itten zanian geo hamen katxarru horreaz, hau, batu eindda badau, kanpotik jo, amen zulua eoten zuan, kanpotik, eta uhala hola badau hamen hola ipiñi ta barruan golpia emun ta beroi batzen dok neurrira, pegaitteko bixak, txaflana atara, formia etara bixak pegatzerakuan geratu deixen altura berdiñian. Gero berotu hor uhala, eta

beroketan danian etaraten dok bi zeekin tenazekin gaiñian; geo hamendik eltzeixok tenazakin, ta faten dok sartuaz-sartuaz...

- Eta gero uretan sartu?

- Ez! Keiketan ez badao ez, keia badako bai; bestela hotzittu deixela. Egurra labrau barik dau, geo ipini lurrian da formia onekin. Lenau atxurrak, atxur orrekin gasta, gasta, gastatzen albo bittatik, ta geo itten ako neurrixak hartu ta burtzillan zuluia, ta ha inddakuan hona; txapak preparauta, hor zulatuta, ha zulatu zeakin, berbikiñakin, zulatu ta ultzia zazta, zazta, zazta, sartu albo batetik, ta geo beste errematxia amen; beste zeak igual, haik´e burtzillan kontrako...

9. Uhala nola egin

- **Erref:** ONA-178/019
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:34:53. **Bukatu:** 00:38:14
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Uhala egiteko prozesua pausoz pauso azaltzen du.

Transkripzioa

- Baiña kosta eingo zan ba uela hor bertan egurrian sartzia, ezta?

- Keba! Ez, berotuta egon bixok e, uala dana berotuta! bueltaka, ortxe pasadaka, pasadaka, aiketa zuluak... zuluak indda or taladruan, zulotik obatu olako zer batekin, ultze batekin trik! Bueltaka, bueltaka, bueno ointxe xak ondo au, zuri-zuri itten danian, broust!

[...]

- Eta bueltan iltzak josi?

- Amendik urten aurretik ia! ultziak, lisuak, buru baiak, goittik bea sartu beai porsiakaso, amabi zulo ero amairu.

10. Aizkorak egiteko prozesua

- **Erref:** ONA-178/020
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:38:14. **Bukatu:** 00:40:14
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Aizkorak galtzairutu eta zorroztu egiten zituzten.

Transkripzioa

- Aixkora asko galtzairutu dozu zuk hemen, zelan eitten ziñuan?

- Aixkora zarra ekarten bozu galtzairaketako, ebai in bihar dozu dasta!
Dana ebai, hau eoten dok sendua hau, geo hoi pletinioi doblau, hor
enkajau bihar dau e, ta geo bixak berotu ta lenengo goittik bera ta gero
golpia hemetikaldera, haik eta pegau arte, gero "en cambio" tiratu, luzetu,
lenengo pegau baiña golpiak aldrebes barrura jota e, albo bittan. Eta gero
desteran hor zorroztu. Beste sudada bat hor, biren artian, baiña zapaldu in
bihar, emun ein bihar!

- Eta gero pulidu?

- Guk ez dou pulidu sekula be, horreik pulidu ta horrek fabrikakuak dia,
horreik gerokuak dia. Hau tenplia igual, hau rebenidua ta, oin sartzen dozu
labian, ze galtzairu da F521, dana labera hainbeste graduaziñokin, hartzen
dozu ta broust!, golpera olixotara; geo etaraten dozu ta rebenidu ba ez
dakit zenbat gradu dan, atzea ixten daue han ta kitto; ta zuek olixua
erabiltzen ziñuen hortarako? Guk ez, betik ura.

11. Kateak nola egin

- **Erref:** ONA-178/021
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:40:14. **Bukatu:** 00:42:16
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Kateak ere egiten zituzten. Burdin begetala.

Transkripzioa

- Eta kataiak zelan eitten ziñuzten?

- Mailla por mailla, lenau batekiñ asi biozu, burdiñia barillia segun ze katai
eiñ biozun. Mailliai da! emun, ebai, bestiai emun dasst!, ta geo artu
tenazakiñ ta lenengua, bat eiten dozunian bigarrena.

Materiala leku askotatik, Patrixionetik pe bai, Bittorixatik pe bai, baiña
katemaillak eitteko materiala konfiantzazkua bia da, gure aittajunak
esatetsan bejetala, hierro vegetal, biguna! Pegaitteko, kaldiaitteko ona.

12. Burdin begetala

- **Erref:** ONA-178/022
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:42:16. **Bukatu:** 00:44:10
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Burdin begetala, iluna izaten zen. Teknika eta lexikoa.

13. Kateak nola egiten ziren; zertarako erabiltzen ziren

- **Erref:** ONA-178/023
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:44:10. **Bukatu:** 00:46:01
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Kateak zelan egiten zituzten azaltzen du. Zeinendako, zertarako izaten ziren. Karreteroek egurrak... lotzeko erabiltzen zituzten.

Transkripzioa

Katian mailla auxe ok, oiñ eiñ biou au ebai, beste bat barrixa aiketa katia iñ arte, ta geo eldu amendik tenazakiñ, onek bixok juntau ta pegau. Katia bi metrokua itteko bat pegau biozu lenengo, geo bestia sartu biozu or eta aura eiñ, ta geo bestia ta geo bestia, ta azkenian pasaitten da amen pixu galanta, katai dana amen ibili biar.

[...]

- Katemaillak norako eitten ziñuzten?
- Orreik karreteruandako, karreteruak, burdixak, egurra lotzeko, egurra ta ba orrek tronkuak sakakuak eta.

14. Errementariaren lan-tresna

- **Erref:** ONA-178/024
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:46:01. **Bukatu:** 00:46:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Txantiloia, gaur eguneko kalibrearen antzerakoa.

Transkripzioa

- Hau beste hau hemen daukazuena neurtzeko?
- Txantilloia oni esate xako; au da, ze esangotsut pa, kalibrian bezela, onek eukiko dabe lau milimetron aldia batetik bestera e, au izango da, bueno, aprosimau!

15. Igitaiak, segak

- **Erref:** ONA-178/026
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:47:41. **Bukatu:** 00:48:52
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:

Hagindun igitaiak ere egiten zituzten. Haginak zinzeldarekin ateratzen zitzaizkion igitaiari. Igitai eta segak egiteko teknika, prozesua.

Transkripzioa

- Eta iddetaixak eta holakuak be ingo ziñuen ez?
- Itten xuan bai, baiña hamen ez jaok, hamen dauana etxian inddakua ez behintzat, hau ez behintzat. Baiña honek ez dauka hagiñik. Hagiñik ez, horrek ez jok hagiñik, baiña hau dok segian mouan pikaittekua ta bestiak gurian itten zienak haginddunak.
- Eta hagin horrek zelan eitten ziñuen?
- Zintzelakin, berotu lenengo, suberatu, materiala suberatu, ta gero zintzelakin taka-taka, ta gero tenplia emun, akabautakuan; agiñak etara.

16. Baserriko lexikoa

- **Erref:** ONA-178/027
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:48:52. **Bukatu:** 00:49:24
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Baserriko tresnen izenak; lexikoa.

Transkripzioa

- Eta aizotzak eitten ziñuzten, karreteruak eta erabiltzen zeбенak bide bazterrak eta garbitzeko?
- Guk ez juau ein, ez; batzuk esaten xok laizotza beste batzuk esaten xok marrajua, nik esate xat marrajua.

17. Gerra ostean burdina erosteko zailtasunak

- **Erref:** ONA-178/031
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:53:45. **Bukatu:** 00:55:50
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

Ateendako trangak enkarguz egiten zituzten. Altzairua aizkorak egiteko bakarrik erabiltzen zuten. Gerra ostean burdina erostea oso zaila izaten zen; estraperloan erosi behar.

Transkripzioa

- Zuek galtzairua batez be zetarako erabiltzen ziñuen?
- Ortarakoxe, aixkorandako, beste ezetaako ez, oixe, aixkorak eitteko, ta aixkorak zeak galtzairaketako, bestela dana burdiña zenbat ta biunaua oba lana eitteko.
- Zure aittajunan garai hartan burdiña ta lortzia ez zan erreza izango.
- Emen eon zuan epoka bat topau eziñ gaiña, guk lau kilo biar da eziñ topau, ta topaitten gebena diabrua baiño okerraua. Problemak? Neu

akordaitten nok ni mutikua ta be eziñ topau, topau bai, karo, estraperlua
dana; ni akordaitte naiz e, onezkeo izango die berrogetabost urte, amabi
pezeta kilua e, barillia au doce pelas e!

Aizpeurrutia Etxeberria, Jenaro | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-17

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com